

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІЛОЛОГІЧНИЙ
КАФЕДРА СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан філологічного факультету

І. С. Бондаренко

(підпис)

(ініціали та прізвище)

« _____ » _____ 2023 р.

**РЕЦЕПЦІЯ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ У МАСОВІЙ
КУЛЬТУРІ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки магістрів

очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти

спеціальності 035 - філологія

спеціалізації / предметної спеціальності 035 33 «Слов'янські мови та
літератури (переклад включно), перша– польська

освітньо-професійна програма Переклад та міжкультурні комунікації
(назва)

Укладач /Укладачі: д.філол.н., проф. Павленко І.Я.

(ПІБ, науковий ступінь, вчене звання, посада)

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри слов'янської
філології _____

Ухвалено науково-методичною радою
факультету філологічного

Протокол № 1 від "28" серпня 2023 р.
Завідувач кафедри слов'янської філології

Протокол №1 від "05" вересня 2023 р.
Голова науково-методичної ради

(підпис)

Павленко
(ініціали, прізвище)

(підпис)

І.Л.Мацегора

(ініціали, прізвище)

Погоджено
Гарант освітньо-професійної програми

(підпис)

І.Я.Павленко

(ініціали, прізвище)

2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3	
Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 03 – Гуманітарні науки_ (шифр і назва)	Кількість кредитів – 3	Вибіркова	
Спеціальність 035 – Філологія <hr style="width: 50%; margin: 0 auto;"/> (шифр і назва)	Загальна кількість годин – 90	Семестр	
Освітньо-професійна програма Переклад та міжкультурні комунікації (назва)	*Змістових модулів – 4	3 -й	-й
		Лекції	
		12 год.	год.
		Практичні	
Рівень вищої освіти: магістерський	Кількість поточних контрольних заходів – 8	10 год.	год.
		Самостійна робота	
		68 год.	год.
		Вид підсумкового семестрового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Рецепція російсько-української війни у масовій культурі**» є простежити основні форми рецепції війни у масовій культурі України, відтворення та оцінка в ній колективного ставлення до подій, що відбуваються.

Дисципліна присвячена проблемі зв'язку масової свідомості та масової культури. Основний фокус зосереджений на формах прояву масової культури, її комунікативних аспектах, функціях та завданнях у сучасному суспільстві. Акцентується увага на характері трансляції та трансформації текстів, особливостях їх функціонування в цифровому інформаційному просторі.

Увагу приділено питанням імагології (опозиція «свій»/«чужий»), аксіології, генології, персоносфери досліджуваного матеріалу. Передбачається зіставний аналіз українських та іноземних (передусім польських) творів про сучасну російсько-українську війну.

Основними завданнями вивчення дисципліни «**Рецепція російсько-української війни у масовій культурі**» є:

- Окреслити понятійне поле та сформулювати робочі дефініції культури та масової культури;
- Надати знання про походження та сучасний стан масової культури, ставлення до неї у гуманітарному дискурсі;
- Сформувати розуміння завдань та функцій масової культури у сучасному суспільстві;
- Висвітлити особливості української масової культури;
- Розкрити вплив війни на різні форми побутової культури як складової культури масової;
- Розглянути специфіку рефлексії сучасних подій у різних видах та жанрах масової культури;
- Проаналізувати характер рецепції сучасної російсько-української війни у художній та документальній літературі, кінематографі, різних вербальних та синтетичних формах мистецтва;
- Виробити критерії оцінки ролі засобів масової інформації (аналогових та цифрових) у розповсюдженні артефактів культури, пов'язаних із російсько-українською війною 2014 – 2023 (?) рр.;
- Розвивати критичне мислення студентів та можливість самостійного аналізу та інтерпретації новітніх явищ та артефактів культури.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких результатів навчання (знання, уміння тощо) та компетентностей:

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
1	2
<ul style="list-style-type: none"> • Усвідомлювати характер кореляції масової свідомості та масової культури, розглядати рецепцію війни в культурі як художню візію часу. 	<p>Опрацювання наукових джерел, мозковий штурм, опитування</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Виявляти спільне та відмінне у рецепції сучасної російсько-української війни у масовій культурі України та зарубіжжя. 	<p>Компаративний аналіз корпусу текстів, зіставний аналіз корпусу текстів</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Орієнтуватися у сучасній масовій культурі, відбирати та систематизувати тексти, формувати корпус текстів за заданими параметрами. 	<p>Спостереження, аналіз, систематизація. Формування корпусу текстів та їх аналіз.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Вміти застосовувати сучасні методики і технології, зокрема інформаційні, для 	<p>Застосування цифрових технологій для пошуку, обробки та презентації матеріалу,</p>

успішного й ефективного здійснення перекладу та організації різних форм міжкультурної комунікації.	візуалізації результатів отриманого знання, укладання каталогу електронних ресурсів.
<ul style="list-style-type: none"> Здійснювати науковий аналіз мовного, мовленнєвого й літературного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням доцільних методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних. Доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань, власну точку зору на них та її обґрунтування як фахівцям, так і широкому загалу. 	Аналіз наукових джерел та емпіричного матеріалу, дискусії, написання есе на обрану тему, компаративний аналіз явищ української та польської масової культури.
<ul style="list-style-type: none"> Збирати й систематизувати мовні, літературні, фольклорні факти, інтерпретувати й перекладати тексти різних стилів і жанрів. 	Систематизація та інтерпретація матеріалу, переклад польських та англійських текстів, компаративний аналіз матеріалу. Укладання корпусу тексту та корпусу наукового та навчального матеріалу з теми.

Міждисциплінарні зв'язки.

Дисципліна орієнтована на розвиток знань про вербальне мистецтво, сформоване у процесі вивчення усної народної творчості, слов'янського фольклору, української та зарубіжної літератури, вступу до літературознавства. У пригоді навички аналізу вербальних текстів, що розвивалися у процесі вивчення дисциплін лінгвістичного та літературознавчого циклів. Запитаними є знання з історії та теорії української та світової культури, теорії комунікації тощо. Важлива актуалізація основних положень психолінгвістики та соціолінгвістики. Для інтерпретації та систематизації матеріалу буде актуалізовано знання та навички, сформовані під час вивчення дисципліни «Методологія філологічних досліджень». Пошуки та презентація матеріалу уможливлені завдяки компетентностям, сформованим під час вивчення курсу «Інформаційні технології у філологічній освіті!»

Звернення до матеріалу, який ще не отримав професійної оцінки, допомагає розвивати критичне мислення студентів, виявляти та інтерпретувати твори різних жанрів, а отже реалізувати набуті знання та вміння працювати з текстами. Зіставний аналіз українських та зарубіжних творів сприятиме розвитку

розуміння спільного та відмінного у культурах, отже й досягненню позитивних результатів у різних формах міжкультурної комунікації, до яких студенти звертатимуться у процесі фахової діяльності. Зіставний аналіз передбачає й реалізацію перекладацьких навичок.

Дисципліна інтегрує та розширює знання, навички, компетентності отримані у процесі опанування основним корпусом дисциплін філологічного циклу.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Масова культура у гуманітарному дискурсі.

Зміст. Становлення та розвиток уявлень про масову культуру. Еволюція та сучасний дискусій про масову культуру. Проблема визначення та характеристики масової культури у філософії та культурології. Масова культура та засоби масової інформації (аналогові та цифрові). Масова література та глобалізація. Специфіка української масової культури. Візії часу у масовій культурі. Культура і війна.

Змістовий модуль 2. Рецепція війни у слові.

Зміст. Мова війни і мова воєнного часу.

Рецепція сучасної війни у фольклорі: тяглість та трансформація традиції.

Рецепція війни у традиційних жанрах фольклору та постфольклорі.

Типологія літературних творів про російсько-українську війну. Специфіка художніх форм. Нон-фікшен та/чи художність. Оновлення суб'єктності літературного твору: автор і герой. Імагологічні аспекти літературних творів.

Змістовий модуль 3. Рецепція війни у мережевих формах новітньої комунікації

Зміст. Візуальні форми масового мистецтва.: специфіка відтворення часу.

Типологія цифрових мистецьких форм відтворення часу: суб'єктність, генологія, персоносфера. Специфіка рецепції часу у Тік-Тоці.

Меми війни: жанрова специфіка, характер функціонування, способи відтворення подій та їх оцінки. Меми воєнного часу як літопис подій.

Змістовий модуль 4. Інтермедіальні форми відтворення часу

Зміст. Візуальні форми масового мистецтва.: специфіка відтворення часу

Інтермедіальні форми мистецтва. Пісні про війну. Основні тенденції розвитку та функціонування пісень про російсько-українську війну.

Осмислення воєнного часу у кінематографі. Документальне та ігрове кіно: розмивання меж та генологічних особливостей. Формування нових жанрів та стилів. Способи візуалізації дійсності. Правда та гуманізм як аксіологічні доміанти сучасного українського кінематографу.

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години						Самостійна робота, год		Система накопичення балів			
		Усього годин		Лекційні заняття, год		Практичні				Теор. зав-ня, к-ть балів	Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів	
				о/д. ф.	з/дист. ф.	о/д. ф.	з/дист. ф.	о/д. ф.	з/дист. ф.				
1	2	3		4	5	6	7	8	9	10	11	12	
		о/д. ф.	з /дист. ф.										
1	15	15		4		2		9		5	10	15	
2	15	15		4		4		7		5	10	15	
3	15	15		2		2		11		5	10	15	
4	15	15		2		2		11		5	10	15	
Усього за змістові модулі	60	60		12		10		38		20	40	60	
Підсумковий семестровий контроль залік	30											40	
Загалом				90								100	

4. Структура навчальної дисципліни

5. Темі лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д. ф.	з/дист. ф.
1	2	3	4

Візуальні форми масового мистецтва.: специфіка відтворення часу

1	Проблема визначення та характеристики масової культури у філософії та культурології2	...
	Візії часу у масовій культурі	2	
2	Рецепція сучасної війни у фольклорі: тяглість та трансформація традиції	2	
	Типологія літературних творів про сучасну війну в Україні	2	
3	Візуальні форми масового мистецтва.: специфіка відтворення часу	2	
4	Інтермедіальні форми мистецтва. Пісні про війну	2	
Разом		...12	...

6. Темі практичних /семінарських/лабораторних занять

(необхідне обрати)

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин	
		о/д. ф.	з/дист. ф.

1	2	3	4
1	Масова культура та цифрове суспільство...	2	...
2	Рецепція війни у традиційних жанрах фольклору та постфольклорі	2	
	Герой часу у сьогоденній українській літературі	2	
3	Меми воєнного часу як літопис подій	2	
4	Основні тенденції розвитку та функціонування пісень про російсько-українську війну.	2	
Разом		10	...

7.

8. Види і зміст поточних контрольних заходів *

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	
1	Теоретичне завдання – <i>Опитування</i>	Питання для підготовки: Що таке культура? Масова культура: за і проти, Дискусії щодо масової культури. Масова та/чи популярна культура. Масова культура та засоби масової інформації (аналогові та цифрові). Масова література та глобалізація. Специфіка української масової культури. Культура і війна.	Точність, аргументованість та самостійність відповіді, вміння здобувати, систематизувати та критично осмислювати матеріал.	5
	Практичне завдання – Письмовий огляд сайтів, на яких презентуються візуальні, аудіовізуальні тощо твори про російсько-українську війну	Вимоги до виконання та оформлення: Чіткість у обранні та систематизації інформаційних майданчиків, глибина осмислення розміщених на них матеріалів, точність характеристики сайтів із розміщеним матеріалом.	Кількість матеріалу та якість його опрацювання, глибина та коректність аналізу та викладення його результатів.	10
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	2			15
2	Завдання – <i>Тестування у СЕЗН moodle ЗНУ</i>	Вимоги до виконання та оформлення Своєчасне проходження тестів у мудлі	Точність відповідей та самостійність мислення	5
	<i>Есе «Людина і війна» (на матеріалі сучасної</i>	Прочитати 3 – 4 художні літературні твори та / чи твори нон-	Глибина та повнота розкриття теми, реалізація навичок	10

	<i>художньої літератури)</i>	фікшен про російсько-українську війну та проаналізувати їх відповідно до теми.	аналізу літературного тексту, сформованість самостійності та критичності мислення.	
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	2	15
3	<i>... Опитування</i>	Питання для підготовки: Масова культура та глобалізація Побутування масової культури у цифровому просторі. Жанри, у яких відбувається відтворення актуальних подій, процесів, емоій. Мем як форма рецепції дійсності. Мем та анекдот. Меми війни: персоносфера, тематика, відтворення різних етапів	Точність, аргументованість та самостійність відповіді, вміння здобувати, систематизувати та критично осмислювати матеріал...	5
	<i>Зіставний аналіз візуалізації війни у мемах України та Польщі</i>	Есей на 5-6 сторінок із додатками у вигляді каталогу використаних для роботи мемів.	Кількість матеріалу та якість його опрацювання, коректність відбору та перекладу матеріалів, розвиненість навичок перекладу з польської, компаративного аналізу, оформлення результатів дослідження, дотримання норм академічної доброчесності.	10
Усього за ЗМ 3 контр. заходів	2			15
4	<i>Тестування у СЕЗН moodle ЗНУ</i>	Вимоги до виконання та оформлення Своєчасне проходження тестів у мудлі	Точність відповідей та самостійність мислення	5
	Укладання корпусу творів обраного жанру про	Зібрати та систематизувати максимальну кількість матеріалу, враховуючи	Кількість матеріалу та характер його систематизації, характер	10

	російсько-українську війну	динаміку розміщення на цифрових майданчиках.	презентації та оформлення матеріалів, можливість їх використання у подальшій роботі.	
Усього за ЗМ 4 контр. заходів	2	15

8. Підсумковий семестровий контроль**

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Залік	Теоретичне завдання	<i>Тестування у СЕЗН moodle ЗНУ</i> Питання для підготовки: відповідно до програми дисципліни	Кількість та якість правильних відповідей, рівень розуміння процесів, що відбуваються у сучасній масовій культурі та характеру рецепції сучасної російсько-української війни у різних проявах культури	20
	Практичне завдання	<i>Есе з презентацією дослідження рецепції війни у творах обраного жанру (обраної форми) масової культури</i>	Повнота розкриття теми, характер та чіткість аргументації, коректність використання наукових джерел та аналізованих матеріалів, характер осмислення та презентації досліджуваних матеріалів.	20
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

9. Рекомендована література

Основна:

1. Лютий Т. В., Ярош О. А. Культура масова і популярна: теорії та практики. Київ, 2007. 124 с.

2. Сторі Дж. Теорія культури та масова культура. Вступний курс. Київ. Арта. 2005.
3. D. Macdonald, Teoria kultury masowej, w: Antropologia kultury. Zagadnienia i wybór tekstów, red. A. Mencwel, Warszawa 2005.

Додаткова:

1. Безугла Р. І. Масова та популярна культура: до проблеми співвідношення понять. Культура і сучасність. 2010. № 2;
2. Берк П. Популярна культура в ранньомодерній Європі. Київ, 2001;
3. Бойко О. М. Українська масова музика: спроба типології підходів. Культура України. Випуск 54. 2016. С. 24 – 38.
4. Бушанський В. Становлення масової культури: шлях до кітчу й андеграунду. Наукові записки. ІІІЕНД. Випуск 4(60). С. 122 – 134.
5. Гундарова Т. Транзитна культура. Симптоми постколоніальної травми: статті та есеї. Київ: Грані-Т, 2013. 548 с.
6. Гундарова Т. Кітч і література. Травестії. Київ: Факт, 2008. 284 с. (серія «Висока полиця»).
7. Закович М.М., Зязюн І.А., Семашко О.М. та ін. Культурологія: українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. / За ред. М.М. Заковича. 2-ге вид., стер. Київ: Знання, 2006. 567 с.
8. Лютий Т. 100 років української масової та популярної культури: стратегії ідентифікації. Українська культура. 2013. № 11.
9. Нариси української популярної культури. Київ, 1998;
10. Просандеєва Л. Масова культура в контексті соціальної культури. Вісник Книжкової палати. 2003. № 4. С. 38-41.
11. Русаков С.С. Масова та популярна культура: спільне та відмінне. Гілея. Філософські науки. Випуск 49. С. 326 – 331.
12. Устименко-Косоріч, О. А. Масова та елітарна культура: проблеми взаємодії : навч. посібник. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2015. 175 с.
13. Macdonald D., Teoria kultury masowej, w: Antropologia kultury. Zagadnienia i wybór tekstów, red. A. Mencwel, Warszawa 2005, s. 543
14. McQuail D. Mass Communication and Public Interest: Towards Social Theory for Media Structure and Performance. In: Cmweley D., Mitehell D. Communication Theory Today. — Polity Press, 1994. — P. 241—254.
15. Wojciech Daszkiewicz. Charakterystyka kultury masowej [// «Cyliwizacja» (2010) nr 33, s. 55-65.

Інформаційні джерела:

1. <https://www.ceeol.com/search/book-detail?id=662729> - Central and Eastern European online library
2. https://www.youtube.com/watch?v=OS8foX7ywx0&list=PLpBRE6fTmetqoO8jeaBo_zyXsOgCAO_4i&index=7 - Культурний проєкт. Курс лекцій Тараса Лютого «Масова культура».
3. https://www.culturology.academy/wp-content/uploads/KD6_Oliinyk.pdf - Олійник О. Еволюція уявлень про масову культуру.
4. https://hromadalib.files.wordpress.com/2016/08/storey_2005_theory.pdf - Джон Сторі. Теорія культури. Масова культура.

5. <https://www.isaportal.org/resources/resource/a-cultural-sociology-of-the-arts/> - Zolberg, V. L., 2013. A cultural sociology of the arts. Sociopedia.isa.
6. <https://www.billboard.com/articles/columns/chart-beat/7898293/despacito-number-one-14-weeks-hot-100-record> - Trust, G., 2017. 'Despacito' Ties for Second-Longest-Leading Hot 100 No. 1 of All Time & Cardi B Hits Top 10. Billboard
7. http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Kis/2009_2/17.pdf - Трач Ю.В. Глобалізація культури в інформаційному вимірі.